

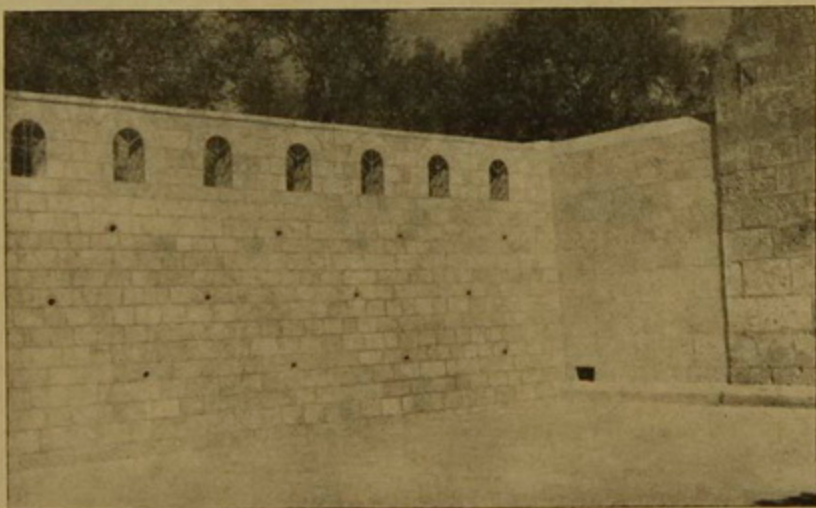
ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵԱՅ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏԱՃԱՐ

Երուսաղէմի արեւելքը, Գեթսեմանի ձորին մէջ, կը գտնուի համաքրիստոնէական գլխաւոր Սրբավայրերէն մին, Ս. Աստուածածնայ տաճարը, կառուցուած Ս. Կոյսի գերեզմանին վրայ, 435 թուականին, Մարկիանոս կայսեր կողմէ։ Տաճարը սկզբնապէս եղած է երկյարկանի կառուցուածք մը, սակայն վերնայարկի եկեղեցին է. դարուն պարսիկներու կողմէ կործանուելով, այսօր կը մնայ միայն գետնայարկի բաժինը։ Խաչածեւ կառուցուածք մըն է, որուն արեւելեան թեւին կեդրոնը կը գտնուի Ս. Կոյսի գերեզմանը։— Այս շատ թանկագին Սրբավայրին սեպհականատէրերն են այսօր Հայոց եւ Յունաց Պատրիարքարանները, հաւասար բաժանումներով եւ իրաւունքներով։

Դարերու ընթացքին հեղեղներն ու պատերազմներու ընթացքին կատարուած քանդումները, բարձրացուցած ըլլալով Գեթսեմանի ձորին մակերեսը, Ս. Աստուածածնայ տաճարը այսօր գրեթէ ամբողջութեամբ թաղուած կը մնայ հողին մէջ։

Մեր օրերուն, տաճարը երկիցս, այսինքն 1948 եւ 1955 թուականներուն ողողուեցաւ առատ անձրեւներու պատճառով գոյացած անսովոր հեղեղներով, որոնք փճացուն տաճարի բոլոր սրբազան կահերն ու մատենցին զայն շատ անփառունակ վիճակի մը։ Այս պատճառաւ դադրեցան նաեւ ամենօրեայ սրբազան պաշտամունքները։ 1948էն ի վեր իրաւակից Հայոց եւ Յունաց Պատրիարքարանները ունեցան բազմաթիւ

Պատկեր 1. Ս. Աստուածածնայ Տաճարի բակի Հայոց սեպհական արեւմտեան պատը, եւ Տաճարի հարաւային պատի արեւմտեան քեր, նորոգութե՛նէ յետոյ։

խորհրդակցական ժողովներ տաճարի վերանորոգութեան մասին, եւ սակայն ցարդ կարելի չէ եղած բաղձալի այս նորոգութեան համար վերջնական համաձայնութեան յանգիլ, Յունաց ձգձգողական բաղաքականութեան պատճառով։

Սակայն անհրաժեշտ էր որ գէթ վերսկսէին սրբազան պաշտամունքները, եւ այս շատ կարեւոր Սրբավայրը եթէ ոչ կառուցուածքի, գէթ սրբազան կահոյից վերանորոգում մը ունենար։ Այլապէս կրնային վտանգուիլ դարաւոր գոյավիճակը (սթաթուքոն) եւ մեր ազգային իրաւունքները։

Այս մտածումներով մեր Պատրիարքարանը յամառ կերպով հետապնդեց եկեղեցւոյ սրբազան կահից վերանորոգումը եւ պնդեց գէթ պաշտամունքներու վերսկսումին

վրայ: Պատրաստուեցան անհրաժեշտ սրբանկարները, կանթեղները, ջահերն ու զարդերը, պահարաններն ու վարագոյրները եւ Ս. Պատարագի սեղանները, ու 1958 Յունիսին տաճարը կահաւորուելով՝ սկսան ամենօրեայ պաշտամունքները:

Մեծածախս այս նորոգութիւններու բարերար հանդիսացաւ Ամերիկայէն Կիւլլայի Կիւլլէնկեան Հիմնարկութիւնը, որ եկեղեցանուէր զգացումներով յանձն առած է Սրբավայրէն ներս ըլլալիք որեւէ նորոգութեան բարերարութիւնը:

Կահաւորման կապակցութեամբ եղած նորոգութիւններէն զատ եղան նաեւ որոշ շինուածական նորոգութիւններ տաճարին արտաքին մասին մէջ, այսպէս. —

Ա. — Մեր կողմէ ի հիմանէ վերակառուցուեցաւ գաւիթին արեւմտեան պատը, որ քանդուած էր վերջին ջրհեղեղէն: Այս պատը այնպիսի նախատեսումներով շինուած է որ ողողման վտանգը նուազագոյնի վերածուի: Ըստ այսմ, պատի վերելի մասը, որ միաժամանակ ցանկապատն է մեր Գեթսեմանիի պարտէզին, զարդարուեցաւ զեղեցիկ կամարակապ բացուածքներով, որոնցմէ պարտէզին մէջ հաւաքուելիք ջուրը կրնայ տակաւ առ տակաւ հոսիլ եւ արգելք հանդիսանալ ողողման: Այս պատուհանածեւ բացուածքները օժտուեցան յատկապէս պատրաստուած երկաթէ փեղածեւ ծողերով: Նորաշէն պատին վրայ զետեղուեցաւ հետեւեալ արձանագրութիւնը. — Նորոգուած պատին երկայնքն է 20.50 մեթր, բարձրութիւնը՝ 5.90 մեթր: (Պ—ԴԷԷ ԲԷ— 1):

Պատկեր 2. Գեթսեմանիի Հայոց պարտէզի մուտքին վրայ կառուցուած նոր զանգակահունը:

Ե. — Գեթսեմանիի Հայոց պարտէզին մուտքը իր բովէն անցնող ճամբու մակարդակին իջած էր, ճամբու բարձրացումով: Հին մուտքին վրայ մեր Պատրիարքարանի կողմէ սիրուն զանգակատուն մը կառուցուեցաւ, որուն վրայ զետեղուեցաւ հետեւեալ յիշատակարանը. — «Ի յիշատակ Կիւլլայի Կիւլլէնկեան Գերդաստանի — 1958 = ՌՆԷ»: Սոյն զանգակատան պատին վրայ դրուեցան քանի մը քանդակներ հայկական ոճով: (Պ—ԴԷԷ ԲԷ— 2): Յառաջիկային պէտք է նորոգուին Գեթսեմանիի մեր պարտէզին պատերը որոնք այժմ փլուզւած են:

ՇԻՆԵՑԱԻ ՈՐՄՍ Ի ՀԻՄԱՆԷ
ԾԱԽԻԻՔ ԿԻԼԼԱՊԻ ԿԻԼՄԷՆԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ
Ի ՅԵՇԱՍԱԿ ՆՈՐԻՆ ԿԻԼԼԱՊԻ
ԵՒ ՆՆՋԵՑԵԼՈՑՆ
ԿԻԼՄԷՆԿԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻ
1957 = ՌՆԶ

Բ. — Յունաց հետ միասնարար նորոգեցինք եւ ընդլայնեցինք գաւիթէն դէպի Կեղրոնի Զորը բացուող անձրեւային ջուրերու փապուղին, որուն երկայնութիւնն է 28 մեթր:

Գ. — Անձրեւային ջուրերու տաճարէն ներս թափանցումը արգիլելու համար եկեղեցւոյ դրան առջեւ երկու Պատրիարքարաններու ծախքով կառուցուեցաւ երեք աստիճաններով քարայտակ մը:

Դ. — Երկու Պատրիարքարանները վերակառուցին տաճարի հարաւային պատին արեւմտեան թեւը, որ քանդուած էր հեղեղներէն: (Պ—ԴԷԷ ԲԷ— 1):

ԿԻՒՐԵՂ ՎՐԴ. ԳԱՖԻԿԵԱՆ

Քարտուղար Սուրբ Տեղեաց Դիւանի